

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

B. TELDER — BILTHOVEN

DE HEILIGE GEEST ALS HELPER EN TROOSTER

De Geest spreekt niet uit zichzelf

Opmerkelijk, dat Jezus van de komende en nu gekomen Geest gezegd heeft: Hij zal niet uit zichzelf spreken.

Wat van de Heer Jezus geldt, dat geldt ook van de Geest.

De verkondiging van het Evangelie, de prediking van het nabij gekomen Koninkrijk der hemelen, anders gezegd: de leer die Jezus bracht is ook niet een leer uit Zichzelf geweest.

De Heer Jezus is — als ik het zo eens zeggen mag — uit de school van God. Als Zoon van God was hij Gods leerling bij uitnemendheid: de enige Godgeleerde, dat is de-van-God-geleerde. Hij behoefde geen theologie te studeren.

U kent de reactie van hen, die naar zijn prediking luisterden en opmerkten: Snáp je dat? Hoe bestáát het: zó geleerd en toch helemaal niet bij onze rabbi's op school geweest?

Jezus antwoordde toen zijn verbaasde toehoorders met de woorden: Mijn leer is niet van Mij, maar van Hem die Mij gezonden heeft.

Van valse profeten wordt in de bijbel gezegd, dat zij 'uit hun eigen hart' profeteerden. Zij zochten daarin hun eigen eer. Zij verhieven zich op hun eigen inzicht. Maar een

ware profeet is een door God gezondene en geeft de woorden van God door.

Zo heeft Jezus als de grote profeet de leer van God betuigd.

Johannes zegt in zijn Evangelie: 'Niemand heeft ooit God gezien; de Eniggeborene van de Vader, die heeft Hem ons verklaard'.

Daarom heeft Christus ook zo scherp de Joden veroordeeld, die Hem zochten te doden, omdat Hij de waarheid sprak. 'Gij wilt Mij doden, een mens die u de waarheid gezegd heeft, welke ik van God geleerd heb. Dat heeft Ábraham niet gedaan'.

Ik doe en spreek niet uit mijzelf! — zei Jezus. Ik doe de werken Gods. Ik spreek gelijk de Vader mij geleerd heeft.

Nu, zó zei de Heer Jezus óók van de Trooster, die ná Hem komen zou: 'Hij zal niet uit zichzelf spreken'. Maar al wat Hij als Geest van de Vader, dat is ook als Geest van Christus, gehoord heeft, dát zal Hij spreken.

Niemand kan ons iets van God en van zijn werken in schepping en herschepping vertellen, tenzij de Geest het hem heeft geopenbaard en voorgezegd. In dat opzicht kan men niet van een natúúrlijke Gods-kennis spreken. De Geest zal altijd weer ons verduisterd verstand en ons verdorven hart moeten verlichten en vernieuwen, zullen we

met kennis van zaken kunnen zeggen, wie de Here God is en hoe Hij van ons gediend wil wezen.

Want de Geest — zegt Paulus — onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods. En hij stelt de vraag: 'Wie toch onder de mensen weet wat in de mens is, dan de géést van de mens die in hem is? Zo weet ook niemand, wat in Gód is, dan de Géést van God'.

Daarom zijn ons door de Geest zulke heerlijke dingen geopenbaard. Heel de van Gods Geest doorademde Schrift, al de door de heilige Geest geïnspireerde boeken van het Oude en Nieuwe Testament, het ganse rijke Evangelie van Genesis af tot Openbaring toe, is het getuigenis van de heilige Geest, het volle Woord van God, dat dient om te onderrichten in de waarheid en dwalingen te weerleggen, om de zeden te verbeteren en de mensen op te voeden tot een rechtschapen leven, zodat de man Gods voor zijn taak berekend is en toegerust voor elk goed werk.

Al kunnen wij van dat wondere schriftgeworden Woord van God, van dat mysterie van het geïnspireerd zijn der apostelen en profeten geen theoretische en allen bevredigende verklaring geven, dezelfde Geest die de bijbelschrijvers bij het teboekstellen van de heilige Schriften heeft bezielde en gedreven, geeft getuigenis in onze harten, dat deze geschriften van God zijn.

Wat geen oog van ons heeft gezien en wat geen oor van ons heeft gehoord en wat wij uit en van onszelf onmogelijk kunnen weten, ook niet volgens wetenschappelijke methoden kunnen onderzoeken, dát heeft God ons geopenbaard door de Geest.

En dat wil Hij ons nog steeds

openbaren onder de bediening van de Geest, zo dikwijls Hij ons de Schriften opent.

Niet door mystieke ervaringen buiten Christus en buiten het Woord van God om, los van of naast en boven de Schrift, zogenaamd door onmiddellijke ingeving, maar door gelovig en aandachtig naar de bijbel te luisteren.

Ons hart open stellen in kinderlijk geloof!

in dit nummer

- 241 *Ds B. Telder*
De Heilige Geest als Helper en Trooster
- 242 *Drs W. G. Rietkerk,*
Simone Weil, een vreemde heilige († 1943 - 24 aug.)
- 243 *Ds H. J. van der Kwast,*
Geen contact tussen de landelijke vergadering en de generale synode van Groningen-Zuid (1)
- 244 *D. W. L. Milo,*
Om het u aan te zeggen (2)

Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (bijbelstudie)
- 246 *Prof. dr H. J. Jager,*
Zo was het (19)

SIMONE WEIL

een vreemde heilige
(† 1943 - 24 aug.)

Ik kocht het boekje „Gateway to God” (Poort tot God) van Simone Weil in Londen. Het lag op een stapel bij de kassa van een supermarkt. Zoals goedkope kauwgum, die je nog op het laatst wordt opgedrongen.

Het boekje boeide mij. Iets nieuws had ik niet gevangen. Want steeds meer ontmoette ik jongeren die haar al langer kenden en gelezen hadden. Is het een ster, die rijzen-de is: Simone Weil?

Als dat zo is dan is het wel wat laat. Simone Weil stierf namelijk nu al weer 25 jaar geleden in 1943 in Ashford in Kent in Engeland. Om precies te zijn 24 augustus 1943. Dat wil zeggen precies deze week 25 jaar geleden. Haar dood was even bijzonder als haar leven. Zij stierf omdat zij in een radicale toewijding aan de franse arbeidersklasse weigerde meer voedsel tot zich te nemen dan de franse arbeiders konden krijgen onder de nazidictatuur. Haar toch al zwakke gezondheid kon dit niet doorstaan en zij overleed door zwakte op 34-jarige leeftijd.

Daarmee leek zij vergeten. Tot later haar geschriften, opstellen en brieven gepubliceerd werden en de wereld een vrouw deden kennen, die werd gekenmerkt door zeer bijzondere uitersten. Opgegroeid in een intellectueel frans-joods gezin in Straatsburg ontwikkelde zij zich al aan de universiteit van Parijs tot een politiek-linkse nieuwe Jeanne d'Arc. Zij is atheïst. Als zij klaar is met haar studie gaat zij één jaar lang (1933) werken in een Renault-fabriek onder de eenvoudigste fa-

brieksarbeidsters om het leven van deze vrouwen van binnenuit te delen en te begrijpen. Zij gaat voorop bij allerlei protestmarsen, die georganiseerd worden door de proletarisch-revolutionaire beweging.

Dit leven ondermijnt haar gezondheid. Vaak moet zij haar werk — als lerares aan de middelbare school — onderbreken voor ziekteverlof. In een van deze perioden van gedwongen vakantie is zij in Solesmes in Zuid-Frankrijk in een benedictijner abdij (1938). Daar, onder het gezang van de benedictijnen monniken ontvangt zij een bijzondere religieuze ervaring. Een jonge Amerikaan voert gesprekken met haar over het christendom. Zij leert het 'Onze Vader' bidden en zegt zelf hoe gedurende het geconcentreerd bidden van o.a. dit gebed „het was alsof Christus zelf naar beneden kwam en bezit nam van haar”. Haar christelijk geloof zal van nu af aan altijd draaien rondom deze en soortgelijke mystieke ervaringen. Intussen schrijft zij brieven, pamfletten en brochures over „de liefde tot God” of „over het begrip arbeid” over „over de ontworteling”, die een biograaf van Simone Weil de nieuwe ziekte van Weil noemt.

„De ontworteling is verreweg de gevaarlijkste zielsziekte in de menselijke samenleving, omdat zij zich vermenigvuldigt. Werkelijk ontwortelde mensen vervallen of in een traagheid van de ziel, die de dood nabijkomt óf storten zich in een aktiviteit, die er altijd op is ge-

richt ook diegenen te ontwortelen die dit nog niet of slechts gedeeltelijk zijn.”

In zeggingskracht en scherpzinnigheid heeft zij soms iets van haar franse voorganger Pascal.

Als de wereldoorlog aangebroken is blijft er voor Simone Weil als jodin na enige tijd niets anders over dan de nazi's te ontvluchten. Zij vlucht naar Engeland, waar zij in 1943 op 24 augustus sterft uit radicale toewijding aan haar franse medeburgers. Een felheid en radicaliteit, die ons bevreedt, en verwondert.

—o—

Waarom is de naam van deze vrouw niet uit de herinnering weggevaagd? Waarom liggen haar boeken op de toonbank in een supermarkt in Londen? Ik denk dat zij de twee stromingen in het geestesleven in de 20e eeuw in zich verenigt, die lijnrecht staan tegenover „de gevestigde orde” en „de verlichte wetenschap”, nl. links-marxistisch sociale aktie en mystiek. Deze twee stromingen zijn van nature elkaars vijanden. Wie mysticus is veracht alle maatschappelijke orde en onttrekt zich daaraan in eigen ervaringen. Wie sociale aktie voert kan moeilijk de wereld mijden. Toch zien wij vandaag dat twee aartsvijanden vrienden worden. Harvey Cox gaat naar de Indianen om er mystieke ervaringen op te doen, terwijl hij toch voorvechter was van revolutionaire bewegingen. Dorothee Sölle, de marxistische theologe uit W.-Duitsland schreef laatst een boek 'De heenreis' over haar eigen en anderer mystieke gevoelens. Hier past ook Simone Weil die beiden, maatschappij-kritiek en mystiek in zich verenigt. Bij nader dóórdenken is hier ook wel een brug te slaan. In Simone's mystieke gedachten komt het bij herhaling voor dat zij de geschapen wereld God's grote vergissing noemt, die hooguit nog mag dienen als afgeschoten trap van de raket die ons tot God moet voeren (Gateway, blz. 47 e v).

Met zo'n negatieve visie op de geschapen werkelijkheid laat zich een zeer kritische benadering van onze

maatschappij zeer wel combineren. Vele jongeren vandaag voelen een natuurlijke sympathie voor rechts-gelovigheid en linkse politiek. Ik kan die met hen delen. Maar hen en mij-zelf zou ik toch willen voorhouden dat vrouwen als Dorothee Sölle en Simone Weil hierbij uiteindelijk niet als gids kunnen functioneren. Ik heb schroom om te oordelen over Simone Weils ontmoeting met Christus. Moeten wij niet juist leren om zó groot van Jezus Christus te denken dat ook mensen die op voor ons vreemde wijze tot Hem komen door Hem worden aangeraakt? Toch blijft het zaak om daar waar zij zelf haar ontmoeting met Christus beschrijft als religieuze ervaring zoals die aan alle godsdiensten ten grondslag ligt (Wachten op God, blz. 39) de voet dwars te zetten en dat is-gelijk-teken te ontkennen. Wat Simone Weil en Dorothee Sölle beiden missen is de bijbel. Daardoor komt Simone Weil heel dicht bij de gnostische dwaling, die in het N.T. al afgewezen is. Trouwens op veel andere gebieden zien wij de gnostiek weer opkomen met haar verachting voor de geschapen wereld, haar nadruk op de inkeer in de diepten van het zieleleven en haar agressiviteit in plaats van barmhertigheid.

Tenslotte Simone Weil's groeiende populariteit laat zien dat de moderne mens wel degelijk gevoelig is voor heroïsche daden. Wie met een — ook al is het vreemde en aanvechtbare — daad de zaak waar zij in haar leven voor vecht bezegelt tot in de dood toe, die vindt respect en gehoor. Zelf zegt zij: „Vandaag is het niet genoeg zomaar een heilige te zijn, we moeten de heiligheid hebben die bij dit moment past, een nieuwe heiligheid, die zonder precedent is.” Ik vind Simone maar een vreemde heilige, maar ben het met deze laatste uitspraak van haar wel eens.

Geen contact tussen de landelijke vergadering in Wezep en de generale synode van Groningen-Zuid

Op de landelijke vergadering van onze kerken in Wezep is door een aantal kerken een voorstel ingediend om contact te zoeken met de synode van de kerken binnen verband om te komen tot een gesprek dat gericht is op verzoening en herstel van kerkelijk samenleven.

Dit voorstel maakte ter vergadering veel tongen los.

Er was een vrijwel algemeen gevoelen dat er niet berust mag worden in het gescheiden optrekken en dat daarom al wat voor God verantwoord is moet worden gedaan om weer tot elkaar te komen.

Minder eenstemmigheid was er rondom de vraag of de tijd al rijp was, om zich met een verzoek om samenspreking tot de kerken binnen verband te wenden.

De vrees werd uitgesproken dat een dergelijk verzoek wel eens een averechtse uitwerking kon hebben.

Sinds de verhouding tussen beide kerkengroepen nadrukkelijk aan de orde gesteld is, valt er gezien diverse uitlatingen in de pers van de zijde van hen die ons de scheidsbrief uitreikten, weinig toenadering te bespeuren.

Ook wanneer men de stelling: *eerst bekering, dan samenspreking, niet hanteert*, dient toch overwogen te worden of een verzoek zinvol is en dienstbaar aan het gestelde doel.

De vergadering in Wezep heeft na brede bespreking besloten niet op het verzoek van de kerken van Maassluis, Enschede-Noord en Bunschoten-Spakenburg in te gaan omdat de tijd daarvoor niet rijp geacht werd. Wel werd de bede uitgesproken, dat de Here onze God wegen en deuren, die nu nog gesloten zijn, moge openen.

Op de synode van de vrijgemaakte kerken in synodaal verband, die te Groningen vergaderde, is dezelfde zaak aan de orde geweest, vanwege een desbetreffend verzoek van enkele broeders in den lande. Ook in deze vergadering was grote eenstemmigheid, maar van een andere toonzetting. Ter synode bleek dat er geen verschil was over de conclusie van de commissie, die de zaak voorbereidde, dat aan het verzoek *niet kon worden voldaan*.

In het verslag van de discussie hoor je de bekende argumenten. Daarbij valt op dat er nog al eens verwezen wordt naar de brief die door de synode van Hoogeveen indertijd is gericht aan de kerken in Noord-Holland, waarin de weg naar herstel van eenheid duidelijk zou zijn aangegeven.

Op die brief kom ik later in dit artikel nog terug.

De broeders ter synode in Groningen blijken dankbaar te zijn voor het werk van de synoden van Amersfoort en Hoogeveen, die het schisma voltrokken.

Herstel en verzoening zijn slechts mogelijk, wanneer onze kerken duidelijke blijken van *bekering* tonen.

Met die „bekering” is het niet zo best gesteld, want zo lezen we in een kop in het verslag van het Nederlands Dagblad: *Ontwikkeling in buiten-verband-kerken baart synode zorgen!*

Wel zorgen, maar geen samenspreking!

In de discussie werden de broeders gewezen op artikelen van ds E. Hoogendoorn over de ontwikkelingen in onze kerken.

Deze dagen kreeg ik een paar nummers van de kerkbode voor het Noorden van het land in handen, waarin ds T. Boersma de aangeprezen artikelen overneemt.

Met een ijver, een betere zaak waardig, heeft ds H. zich op de kwalen en gebreken van onze kerken gestort.

In ellenlange artikelen wordt verhaald, wat de schrijver zo al heeft bijeengegaaard met de mededeling dat hij bij lange na niet volledig is. De schrijver, die naar ik aanneem, tot de jongere garde van de predikanten behoort, geeft blijk zijn lesje goed geleerd te hebben.

Zo de ouden zongen, piepen de jongen.

De les is echter van kwalijk allooi.

Was dit schrijven niet een zorgwekkend, duidelijk symptoom van een gevaarlijke geestes-houding, dan zouden we ons er met een paar grapjes van af kunnen maken.

Van alles wordt overhoop gehaald om aan te tonen hoe slecht onze kerken en verschillende voorgangers in die kerken zijn; ze doen niets dan afwijken van de confessie en van de k.o. en onderhouden allerlei oecumenische contacten, daarom is er geen basis voor samenspreking.

Ds Boersma die één en ander in de kerkbode overnam, voegt hier o.a. aan toe: Bij het lezen van dit alles ben je *verbijsterd*.

Nu dat ben ik ook.

Hier openbaart zich de gesteldheid, waarvoor men ter vergadering in Wezep terecht bevreesd was.

Ik ga onze kerken niet verdedigen tegenover de aanklachten van ds H. en allen die van dezelfde geest zijn, want het heeft geen enkele zin. Ook distancieer ik mij van hun kritiek, wanneer die m.i. terecht is, omdat ik hun „gelijk” op geen enkele wijze wil delen.

Heeft de synode in Groningen zorgen over ons, ik heb zorgen over een gemeenschap die zichzelf meent te kunnen *rechtvaardigen met de ongerechtigheden van anderen*.

Bij lezing van het requisitoir van ds H. moest ik denken aan het woord in *Galaten 6*: Broeders, zelfs indien iemand op een overtreding betrapt wordt, helpt gij, die geestelijk zijt, hem terecht in een geest van zachmoedigheid, ziende op uzelf; gij mocht ook eens in verzoeking komen. Aan die woorden hechten zich vanzelf zoveel aansporingen om billijk te zijn in het oordeel, niet partijdig en onverhoord oordelen en zo veel meer. Het is inderdaad verbijsterend.

Het is een gruwelijke vertekening van het beeld van onze kerken.

Zou er werkelijk niets goeds te zeggen zijn over ons.

Je zou haast gaan denken, wanneer ds Boersma (met grote droefheid) opmerkt dat er helaas geen enkele mogelijkheid meer is om in de buiten-verband-kerken te herkennen kerken die naar de leer van Christus leven en samenleven.

Dit wordt gezegd van kerken die officieel verklaard hebben zich te onderwerpen aan het Woord van God in aanvaarding van de belijdenis van de gereformeerde kerken in Nederland.

Er zijn nog enkelingen in onze kerken over wie in meer positieve zin geschreven wordt en tot die enkelingen behoort de schrijver van dit artikel. De lezers, die zich herinneren wat de aanleiding was tot de buiten-verbanzettingen zullen met mij denken: het kan verkeren.

Maar ik wil niet nalaten op te merken, dat ik er feestelijk voor bedank om te komen opdraven als getuige á charge tegen mijn collega en vriend drs H. de Jong, ook al zijn er zaken waarin ik met hem verschil van inzicht.

Reacties als door mij in dit artikel signaleerd doen de vraag opkomen hoe christenen tot een dergelijke opstelling tegenover mede-christenen kunnen komen.

Het evangelie, de leer van Christus, waarover ds Boersma spreekt, vraagt een heel andere levenshouding.

Met verontwaardiging alleen komen we weinig verder.

Daarom wil ik nog eens een poging wagen om tot de achtergronden van de moeilijkheden bij de communicatie door te dringen.

Wel zorgen over, maar geen contact met onze kerken

Ontwikkeling in buiten-verband-kerken baart synode zorgen, zo lezen we boven het verslag dat het Nederlands Dagblad gaf van de bespreking op de synode van Groningen van het verzoek om contact op te nemen met onze kerken.

De synode heeft dus *zorgen* over ons.

Hierboven verhaalde ik van de *droefheid* van ds T. Boersma en de vele zorgen waaronder ds E. Hoogendoorn gebukt bleek te gaan.

Uit dit alles mogen we opmaken, dat wij in de ogen van de broeders en zusters binnen verband *in grote nood* zijn.

Wat ligt nu meer voor de hand in het christelijk leven, dan dat je met mensen, die in nood zijn, waarover je zorgen en droefheid hebt, gaat spreken om ze te helpen de weg naar het behoud weer te vinden.

Het Woord van God is op dit punt nauwelijks mis te verstaan.

„Waar is uw broeder”, vraagt de Here onze God aan Kaïn.

Het is daarom onbegrijpelijk, dat de synode, die zorgen over ons heeft, het verzoek om contact met onze kerken afwijst en over gaat tot de orde van de dag: de contacten met kerken in het *buitenland*.

(vervolg op pagina 246)

OM HET U AAN TE ZEGGEN

2

n.a.v. F. B. Bakels
„Nacht und Nebels”
Elsevier 1977

Terwijl enerzijds onze regering in het buitenland ons tot verzet en sabotage aanspoorde, werden anderzijds — door geraffineerde spionage, perverse provocatie en onwezenlijke wreedheid — de meeste goede elementen opgespoord en afgeroomd. Hun lijden moedigde de achterblijvers weliswaar aan tot voorzichtige vastberadenheid, maar óntmoedigde ook vele goedwillenden. Het Nazi-regime was professioneel in de misdaad; onze verzetsmensen waren goedwillende amateurs.

Toen de schrijver Floris B. Bakels van zijn bed gelicht werd had hij een bescheiden maar eervolle staat van dienst. Hij had zijn plaatselijke confrater weerhouden van het tekenen van de geëiste verklaring. Hij had een aantal vaderlandslievende brieven in allerlei bussen gedeponneerd. Hij had zijn lidmaatschap van de Nederlandse Unie opgezegd en van zijn verantwoording een afschrift behouden. Hij had een brief aan koningin Wilhelmina naar Engeland weten te smokkelen, die doel trof en voor radio Oranje geciteerd is. Hij was in het bezit van een aantal pamfletten en meer. Bij de arrestatie werd gezegd: meneer is misschien vanavond weer thuis, toiletartikelen waren niet nodig. Maar een uur later werd zijn pijp uit zijn mond gemept en begreep hij, dat het wat langer kon duren.

Dat heeft dan ruim drie jaren geduurd. Drie eindeloze jaren van beestachtige behandeling, dwangarbeid, stokslagen, honger, koude, angst en ontmenselijking. Na de gevangenschappen van Scheveningen en Utrecht naar Natzweiler, een kamp ten westen van Straatsburg in de Vogezes, met de opdracht in de nacht en nevel te verdwijnen. Tienduizenden zijn aan zijn rechterhand gevallen, tot hem is het kwaad van de dood niet gekomen; hij was in de schuilplaats van de Almachtige.

Bakels was voor deze beproevingen allermint gebouwd. Hij heeft als

jongen aan asthma en bronchitis geleden, was lang en mager, geen athletische of gespierde figuur. Zijn opvoeding had plaats gevonden in een beschermd, beschaafd milieu, dat geen enkele harding tegen ruwheden had gegeven. Wat zijn religieuze opvoeding betreft — die had hij gemist. Zijn vader was een buitenkerkelijke christen, de bijbel werd thuis niet gelezen. De schrijver kreeg van zijn ouders alleen een dosis naastenliefde en rechtsbesef, ook vaderlandsliefde, mee.

Maar hij kreeg wat hij behoefde, dag voor dag. Toen hij na zijn arrestatie op transport ging en in de vroege morgen langs zijn dorp Pijnacker reed, kreeg hij een eerste en ongedachte bemoediging. Hij zag „boven de verre kerktoren een brede zilveren straal licht. Er is ook een schaal, een wijde lichtende schaal, waarin ik ben, een hand die onder mij komt en mij optilt boven het leven uit, waarin alleen stilte en licht zijn. En ik verneem: vrees niet. Ik ben het”.

Deze ervaring, het zien van vertroostende symbolen, het horen van bemoedigende woorden, het vinden van de juiste bijbelplaatsen en het gevoelen van vertroostende krachten, vindt u in dit boek herhaaldelijk. Tijdens zijn verdrukking leerde hij pas de bijbel, de God van de bijbel, en Jezus Christus zijn Heiland, kennen. Om welke reden hij Gode de eer geeft van zijn overleven: „bovenal dank ik God, Die mij gespaard heeft. Ik bleef geloven dat het Zijn opdracht is geweest dit getuigenis te schrijven”.

—o—

Het eerste mentale houvast voor de schrijver is geweest, dat hij zijn ervaringen wist vast te leggen in een dagboek: drieduizend papiertjes. Dat ging met levensgevaar — maar niet-schrijven was in elk geval dodelijk. Bakels is iemand, die de nare ervaringen kon analyseren, vastleggen en „van zich af schrijven”. Door ze te ordenen was hij ze min of meer kwijt. Bovendien gaf het schrijven hem de mogelijkheid ook fijne herinneringen, van vroeger, op te halen, ze te herbeleven, er anderen mee te troosten en ze als tegenwicht tegen de zware ellende te gebruiken. Ten derde was schrijven dikwijls zijn methode om bij zinnen te blijven, om te blijven denken bij een door voedselgebrek vertraagd denkvermogen of bij een door ellende verdoofd brein. Dr L. de Jong, die een voorwoord meegaf, meent dat het zich-uiten, in woord, beeld of geschrift, een vorm van verwerken biedt.

De schrijver had een tweede talent, dat hem er door hielp. Hij ervoer sommige van de allerergste dingen als buiten hem omgaande. Sommige scènes waren zo schokkend, dat ze langs hem heen gingen als niet bij hem behorend, als een misverstand. Hij „pantserde” zich onbewust tegen die schokken, welke normaal dodelijk hadden moeten zijn. Het concentratiekamp-syndroom, dat vele overlevenden een snelle psychische en lichame-

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Geen hoop

Diezelfde harde boodschap moet Jeremia in hoofdstuk 34 aan Zedekia doorgeven. Dat is kort nadat het gezantschap van hoofdstuk 21 bij Zedekia is geweest. Maar inmiddels is de situatie al weer verslechterd. Van heel Juda zijn er nog maar drie steden overgebleven: Lachis, Azeka en Jeruzalem. En het beleg om die steden is nu stevig aangetrokken. Dan moet Jeremia opnieuw tot Zedekia zeggen: reken niet op een verlossend ingrijpen van Jahweh. Hij levert Jeruzalem over in de handen van Nebukadnezar. Zelf zult ge gevangen genomen worden en in ballingschap naar Babel gevoerd worden. Daar zult ge sterven en met een zeker eerbetoon begraven worden. Dat is alles wat de HERE nog tot Zedekia te zeggen heeft. Hij geeft hem geen sprankje hoop. Van verlossing is geen sprake. En er valt geen woord van waardering voor

het feit dat Zedekia bij Jahweh kwam aankloppen.

Is dat niet vreemd? Is dat niet in strijd met wat de bijbel ons van God laat zien? Daar wordt Hij toch getekend als een genadig God, die onmiddellijk klaar staat voor iedereen die bij Hem om hulp komt?

Dat is een belangrijke vraag. Bij de beantwoording ervan moeten we ons scherp realiseren, dat de bijbel niet het ongenueanceerde beeld van God tekent, dat veel mensen erop na houden. Voor hen is God goed tot in het absurde toe. Voor hen is Hij iemand die nooit echt kwaad kan worden en die niet anders kan dan verlossen. Nu is God inderdaad een God die helpt en verlost en zonden vergeeft. Hij doet niets liever. Maar wanneer men Hem alleen maar nodig heeft om uit de puree te komen zonder in Hemzelf geïnteresseerd te zijn, zegt Hij op een gegeven ogenblik: nu is het mooi geweest; nu is het afgelopen.

Kwade herders

Die hardnekkige weigering was er ook bij Zedekia. Daar spreekt het begin van hoofdstuk 23 ook over. Het gaat daar over herders die de schapen van Jahweh verderven en verstrooien.

Herders is een aanduiding die in de bijbel voor koningen gebruikt wordt en voor vorsten en prinses en regenten, kortom: voor politieke leiders.

De herders die Israël na de dood van Josia gekend had, hadden de schapen verdorven en verstrooid. Ze hadden hun schrik en angst aangejaagd en hen aan hun lot overgelaten. Ook Zedekia hoorde thuis in die reeks van kwade herders.

Dat was juist daarom zo erg, omdat het niet Zedekia's schapen waren, maar de schapen van Jahweh. Niet de herders waren de eigenaars, maar de HERE. De herders waren niet de bazen, maar de zetbazen. In plaats van Jahweh's aanwijzingen op te volgen, bedreven ze onrecht, vergoten ze onschuldig bloed en oefenden ze onderdrukking en geweld uit (Jer. 22 : 17). Want ze waren alleen maar geïnteresseerd in zichzelf en in hun eigen belang.

Hier stuiten we weer op die onrechtvaardigheid, die de samenleving opbreekt en het leven verwoest. Niet alleen ten aanzien van Nebukadnezar had Zedekia zijn naam (gerechtigheid is Jahweh) niet waar gemaakt, maar ook ten aanzien van zijn eigen onderdanen niet. Daarom komt het oordeel (vs. 2).

Maar dat oordeel betekent niet het einde van Gods beloften. Die verdwijnen niet geruisloos onder de tafel. Jeremia heeft al die jaren onafgebroken het oordeel aangekondigd. Maar als het oordeel bezig is te komen, stelt hij Gods beloften aan de orde. Juist als bij de mensen begint door te dringen dat het oordeel waaraan ze nooit wilden geloven, toch werkelijkheid is, gaat Jeremia in opdracht van Jahweh zeggen: denk niet dat God zijn beloften vergeet en aan de kant gooit.

De rechtvaardige Spruit

Luister, zegt Jahweh. Ik zal de rest van mijn schapen verzamelen uit alle landen waarheen Ik ze verdreven heb. Ik zal hun herders geven die hen echt weiden en die hun niet meer de stuipen op het lijf jagen en angstig naar alle kanten doen uiteen stuiven (vss. 3, 4).

Let wel, er staat: de REST van mijn schapen. Dat wil zeggen dat het oordeel van Jahweh wel degelijk realiteit is. Wie zou denken, dat je het oordeel van de HERE niet zo ernstig hoeft te nemen, omdat Hij ondanks alles zijn beloften en zijn genadewerk toch voltooit, houdt er een vreemde

lijke afbraak kan bezorgen zelfs nog jaren na het overleven van de gevangenschap, is naar zijn vermoeden het gevolg van, dat ze te veel ervaren hebben, te ver over de grens zijn geweest, en dat hun beschermingsmechanisme (bewustzijn verliezen, sterven) niet tijdig heeft gewerkt.

De schrijver heeft overigens een zeer begaafde pen. Zijn overzichtelijkheid, zijn trefzekere weergave, zijn voorname en beheerste zinsbouw, zijn sobere zeggingswijze, zijn volkomen openhartigheid in geloof en twijfel — deze dingen garanderen een betrouwbaar en boeiend, een schokkend en vertroostend boek. Zelfs de uitvoering is zo, dat we geen schrijf- of zetfout hebben aangetroffen. *)

Maar afgedacht van menteliteit en techniek is het, zoals Bakels zegt, Gods genade geweest, die hem gespaard heeft om ons iets door te geven. De Heere heeft zich aan Bakels leren kennen, door Woord en daad. Keer op keer kwam de schrijver aan een bijbeltje of een nieuw testamentje, dingen waarop de doodstraf stond. Keer op keer maakte de Geest hem indachtig aan Gods beloften. En de proef op de som is dit: dat hij ondanks de meedogenloze hardheid van zijn vijanden, voor hen bad, hun demonische bezetenheid herkende en met hen meeleed. Bakels heeft zijn vijanden liefgekreken. Hij bad voor hen, die hem geweld aandeden.

In zijn laatste brief voor de executie schreef een vriend aan Bakels: „de ergste zonde van de Duitsers is dat zij ons hebben leren haten”. Zelf zegt hij: „Aan het stand houden van hun geloof kunnen mensen alles doen; door hun gebeden. Een biddend mens is trouwens onoverwinnelijk. Wie door de Duitsers gegrepen, vernederd, geslagen, mishandeld, bedreigd werden, kwamen bij honderden, duizenden tot geloof. Er zijn ontelbare dagboeken, brieven, afscheidsbrieven en andere getuigenissen die daarvan blijk geven”.

—o—

„Juist in het rijk van de Satan was de kans op Goddelijke openbaring het grootst. Alle voorwaarden daartoe waren in perfectie vervuld. Ik schrijf het neer na aarzeling, met een vraagteken: zijn die voorwaarden misschien in perfectie vervuld *teneinde* de Goddelijke openbaring een nieuwe en wel zeer grote kans te geven? Is, misschien, onze gevangenschap dan geen satanische maar juist een Goddelijke onderneming geweest?” Hij voegt er aan toe: „ik zou zeggen het was beide tegelijk. En de lezer moet mij, en nu, niet vragen hoe dat kan. En ook niet straks aan een ander. Het is namelijk niet te begrijpen voor een mens”.

*) Op één blunder na, die... de Gereformeerde Kerken onderh. art. 31 DKO betreft — in 1942 (!) Ik zeg dat zonder vrolijkheid. Want wat geschreven is over de christelijke verdeeldheid is verschrikkelijk. Onbegrijpelijk, dat iemand ondanks deze kerkelijke strijd tot het christendom kan komen. Dat is alleen Gods kracht.

Elders schrijft Bakels: „... bij de gevangenen werd de opperste onzekerheid geschapen, met opzet. Men dacht hen zo murw te krijgen. Maar in werkelijkheid was juist die onzekerheid een uiterst krachtige stimulans tot innerlijke kracht door geloof. Als alles en iedereen je ontvallen zijn, grijp je vanzelf naar de enige oer-zekerheid: Gods Aanwezigheid”. „Als je beladen met een schuldgevoel, in de opperste onzekerheid verkerend, geslagen, vertrappt, vernederd, uitgescholden, gemarteld, uitgehongerd en dag en nacht met de dood bedreigd wordt... ligt het voor de hand, dat je sterk aangesproken wordt door de woorden van troost, belofte en eeuwige zaligheid hierna, annex een zekere lichte verachting van het aardse leven, waarvan het in de Bijbel wemelt”.

Op nog een andere plaats: „Zoals het licht van de vuurtoren bij zonnig weer op zee slechts als een vonkje te zien is maar 's nachts verblindende bundels uitstraalt, tientallen mijlen ver zichtbaar, zo was ook de Almachtige, in het gewone leven een vonk, in het concentratiekamp op fenomenale wijze tegenwoordig — en dat is de eigenlijke boodschap die ik te brengen heb”.

„Eens heeft een mof mij ronduit gezegd dat de Bijbel de gevangenen zuviel Widerstandskraft gibt”.

In de Utrechtse gevangenis, waar het „proces” gevoerd werd, kregen de gevangenen enige vrijheden. Bakels vertelt ervan: „Als wij gerookt hadden werd er gebeden, samen, hardop. Een algemeen gebed, passend voor onze situatie. Dan het Onze Vader. Dan het Wees gegroet Maria, vol van genade... Dit gebed werd voorgezegd door een katholiek, onveranderlijk met vele zachte g's. Wij protestanten zegden ook dit gebed hardop mee. Vaak, tenslotte, de apostolische geloofsbelijdenis”.

„Dan werd het stil in de gevangenis. Het werd stil vooral bij hen die daar lagen in hun kooi, veroordeeld tot de doodstraf door de kogel omdat hun geweten hun had voorgeschreven iets tegen de bezetters te ondernemen.”

„Dan kon zich een zeer grote radeloosheid meester maken van deze of gene. En dan moest er zachtjes worden getroost — zachtjes, want hier en daar werd al gesnurkt. De enige troost bestond uit bepaalde woorden die Jezus Christus heeft gezegd. Hij heeft Mij gezonden om gevangenen vrijlating te prediken. Weest niet bevreesd voor hen die wel het lichaam kunnen doden maar de ziel niet kunnen doden. Die troost was volkomen afdoende. En tenslotte gingen wij dan in gedachten eerst, onze dromen daarna, buiten de gevangensmuren, buiten alle muren, vrij als vogels, helemaal vrijgemaakt door de God Die bij de gevangenen is”.

(wordt vervolgd)

redenering op na. Wie een aanval van galstenen of nierstenen heeft, denkt ook niet: ik kan de pijn rustig verwaarlozen, want die verdwijnt over een poosje toch weer. Dat de pijn wel weer overgaat, maakt die nu niet minder reëel. En dat God zijn beloften niet laat vallen, maakt zijn oordeel niet minder ernstig.

Hoe ernstig dat oordeel is, blijkt wel uit het feit, dat de HERE de REST van zijn schapen zal verzamelen. Anders gezegd: een groot deel van de schapen zal in dat oordeel ondergaan. De rest van het volk, wat er nog van dat volk is overgebleven, zal worden verzameld. Zo reëel en vreeswekkend is het oordeel van Jahweh.

Maar zo oneindig is ook zijn genade en trouw aan zijn beloften. Hij gaat weer levensherstel geven. En dan komen ook de dagen (vss. 5, 6) dat er weer iemand op de troon van David zal zitten, een rechtvaardige Spruit. Hij is rechtvaardig. Anders gezegd:

Hij beantwoordt aan de verbondscodes. In Hem wordt het beeld van Ps. 72 waar. Hij zal recht en gerechtigheid doen in het land. Onder zijn bewind is het afgelopen met onderdrukking en geweld en met het vergieten van onschuldig bloed. Hij zal dan ook terecht de naam dragen: Jahweh is onze gerechtigheid.

Daarin ligt een zinspel op de naam van Zedekia. In Zedekia's geval was die naam een loze kreet. Maar met de komende Spruit, met Christus, ligt het anders. Hij is de ware Zedekia.

Zedekia beantwoordde niet aan de normen die de HERE voor het koningschap gesteld had. Christus doet dat wel. Hij is meer dan Zedekia. Hij jaagt de schapen niet de stuipen op het lijf. Bij Hem zijn ze geborgen, veilig, beschermd. Bij Hem is een ongeschonden samenleving gewaarborgd en kan het leven zich ontplooiën. En Hij zal ook Israël veilig doen wonen (vs. 6). Hij zal hen verzamelen uit alle landen waarheen ze verdreven waren en ze zullen op hun eigen grond wonen (vs. 8). Israël heeft nog een toekomst.

Dat is een toekomst waarin ook wij mogen delen. Want wij zijn weliswaar niet van de stal Israël. Maar wij hebben wel de stem van de recht-

vaardige Herder gehoord en mogen tot zijn éne kudde behoren (Joh. 10 : 16).

JEREMIA 34 : 8-22 en 37 : 1-10

Benard

De situatie in Jeruzalem is benard. Rondom de stad ligt het massale leger van de Babyloniërs. Geen sterfeling kan de stad meer in of uit. Nebukadnezar bevindt zich niet persoonlijk voor de muren van de stad. Hij verblijft in Ribla, ten Noorden van Libanon, waar hij zijn hoofdkwartier gevestigd heeft. Het leger dat Jeruzalem beleert, wordt aangevoerd door een aantal van zijn hoge officieren.

Regelmatig vallen er babylonische pijlen binnen de muren van de stad. Een deel ervan bestaat uit brandende pijlen, zodat de bevolking voortdurend op haar hoede moet zijn voor branden. Buiten de muren zijn de Babyloniërs in de weer met allerlei belegeringswerktuigen, zoals zware houten stormrammen, waarmee ze de poorten en de zwakke plekken in de muur proberen stuk te beuken. Vanaf de stadsmuur worden brandende takkenbossen en brandend stro en kokende olie omlaag gegooit om de pogingen

van de Babyloniërs te voorkomen. Jeruzalem verkeert in de wurgende greep van het babylonische leger. Hoe lang zal de stad het kunnen uithouden? Dat is de angstige vraag die velen bezighoudt. Men heeft de hoop nog niet opgegeven. Men verwacht de toegezegde hulp van Egypte. Het komt er nu op aan het uit te zingen, totdat het egyptische leger komt opdagen.

Toch leeft er bij velen bezorgdheid. Zal Egypte nog op tijd komen? Of zal die hulp te laat komen en zal het verkeerd aflopen? Die vragen kunnen hun af en toe de keel dichtknijpen. Tenslotte hebben ze jaren achtereen de prediking van Jeremia gehoord. Hij heeft telkens weer de komst van de Babyloniërs en de ondergang en verwoesting van de stad aangekondigd. Weliswaar geloven ze dat laatste niet. Alleen al volgens hun godsdienstige gedachtenpatroon is dat onbestaanbaar. Maar toch, als ze 's nachts in het donker op wacht staan op de stadsmuur en als onbekende geluiden aan de voet van de muur en in de legerplaats van de Babyloniërs hun zenuwen op de proef stellen, bekruipen angst en vrees hun hart. Zouden we het kunnen klaren? Of toch niet?

Vervolg van pagina 243

Geen contact tussen de landelijke vergadering in Wezep en de generale synode van Groningen-Zuid

Deputaten trekken af en aan, aandacht voor de „verre” broeders, maar de *naaste* aan de deur laat men liggen...

Helaas herhaalt zich hier de historie.

Er zijn ruim tien jaren verstreken na de strijd in de vrijgemaakte kerken en wanneer je nu weer eens doorleest wat er in die tijd zo al in de pers is geschreven beleef je gelukkig niet meer de emoties en spanningen die er in die donkere dagen in overvloed waren.

Het is daardoor mogelijk wat rustiger te onderscheiden en waar nodig wat nadere informatie te verschaffen.

In het kader van dit artikel werd mijn aandacht getrokken naar een bespreking van de hand van dr J. Douma van het geschrift „*Verantwoording van een keus a.D. 1967*” van J. Kamphuis.

In zijn geschrift stelde Prof. Kamphuis dat de schrijvers van de Open Brief het kerkvolk op de brede weg van het oeverloze oecumenisme voerden. Hij voegde er aan toe dat ook van deze brede weg geldt dat die *tot het verderf leidt* en zei: Het betreft hier geen fout op de goede, maar het kiezen van en het voorgaan op de kwade weg.

Om het eens ouderwets te zeggen: deze broeders lopen niet alleen risico's ten aanzien van hun *stand*, maar ook van hun *staat* t.o. God.

Dit gaat dr Douma wat te ver en hij waarschuwt voor de gevaren van de zweep van de consekventie.

Maar ook ds Douma heeft *grote zorgen* wat de ondertekenaars van de O.B. betreft, hij schrijft: Ik weet niet, waar de ondertekenaars van de O.B. terecht zullen komen. Hun weg is gevaarlijk en daarop moet onomwonden gewezen worden.

De genoemde broeders waren het er over eens dat er een gevaarlijke weg werd gegaan; waar zouden die mensen nog eens uitkomen.

En ze zullen tot vandaag heilig overtuigd zijn van hun gelijk en klaar staan om de bewijzen daarvoor te leveren.

Nu zou je verwachten dat binnen een gemeenschap, die zich *ware kerk* noemt, waar de *tucht* wordt bediend om zondaren te behouden, waar de stok en de staf van de Goede Herder in de ambtelijke dienst waken over de kudde, *alles wordt gedaan* om de *dwalenden* terecht te brengen.

Het kan zijn dat men in de kringen van Prof. J. Kamphuis en dr J. Douma meent, dat die tucht geoefend is in alles wat er in artikelen in de pers, in aanklachten en bezwaarschriften is overhoop gehaald.

Maar dacht men nu heus *dwalenden* terecht te brengen door dikke brieven met aanklachten door hun brievenbus te werpen en hen buiten te sluiten zonder hen te horen of een woord tot hun behoud te spreken?

Daarom overkomt ons niets nieuws, wanneer een synode zorgen over ons heeft, in ons geen kerken van Christus herkent en over gaat tot de orde van de dag.

Maar zouden de broeders nu eens willen overwegen welke vragen er opkomen bij allen die de tucht in de kerk als een goede zaak, als de zorg van de Goede Herder zien, wanneer een kerk, die zich „*ware*” kerk noemt op deze wijze te werk gaat.

Zou er geen reden tot zelfonderzoek zijn, nu er duizenden buiten die gemeenschap van de „*ware kerk*” zijn terecht gekomen, die in oprechtheid belijden dat zij het eigendom van Christus zijn.

En nu ben ik gekomen aan wat het hart van de zaak is in het nog altijd voortdurende conflict.

Daarover een volgend keer.

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (19)

We lieten in V. dus een lid van de Ev. Luth. kerk toe tot het H. Avondmaal, zonder dat zij als lid van de vrijgemaakte kerk werd ingeschreven. Naar aanleiding daarvan wil ik iets zeggen over het Avondmaal en wat daarmee samenhangt. Het is één van de beide Sacramenten. Sacrament betekent: heilige zaak, gewijde handeling. Het doet ons denken

aan iets, dat bijzonder heilig is. Sedert eeuwen werden de sacramenten gesteld boven het Woord, heiliger dan het Evangelie. In m'n jeugd was het dan ook gewoonte, dat m'n Vader een hoge hoed en een zwart pak droeg. Zowel bij de Doop als bij het Avondmaal. Wie het zich kon veroorloven om de financiën, toog ter kerke met hoge, zijden hoed en gestreepte broek en lange, zwarte jas. Als het Avondmaal werd bediend gingen wij als kinderen wel mee naar de kerk. Maar als de eigenlijke avondmaalsdienst begon gingen wij naar huis. Zat daar mogelijk achter, dat wij tot het „*allerheiligste*” nog niet werden toegelaten?

Verder kwam de heiligheid van het Avondmaal ook uit in de stemming of sfeer, waarin het werd gevierd. Die was niet vreugdevol te noemen. Het leek alles veel ernstiger en plechtiger dan een gewone kerkdienst. De avondmaalgangers waren niet in een feeststemming. Het leek er meer op, dat men naar een begrafenis ging. We zullen het woord sacrament wel niet kwijtraken uit onze kerkelijke woordenschat. Maar het komt me voor, dat we die apartigheid van Doop en Avondmaal wel kwijt moeten raken.

Om nu maar bij het Avondmaal te blijven: Het is een zichtbaar en proefbaar Evangelie. Het Blij Bericht is bestemd om gehoord te worden en met het hart aanvaard te worden. En het Avondmaal is bestemd om gezien en gesmaakt te worden. Niet alleen met oog en mond, maar ook met het hart. Er is dus wel verschil, maar wezenlijk gaat het bij het Avondmaal en bij de verkondiging van het Evangelie om dezelfde zaak. Evengoed als we spreken van het heilig Avondmaal zeggen we ook: heilige Schrift en heilig Evangelie. We zouden eigenlijk, als we Doop en Avondmaal sacramenten noemen, ook wel kunnen spreken van het sacrament van het Woord. Naar mijn mening hebben we Doop en Avondmaal ten onrechte zo apart gezet, naast het Evangelie. Met het gevolg, dat wij het Avondmaal als iets zeer bijzonder beschouwen. En de gang naar het Avondmaal als iets zeer speciaals, boven onze gewone kerkgang. Zouden onze vaders daarom ook het Avondmaal maar vier keer per jaar als regel hebben gevierd? We krijgen de indruk uit het N.T., dat dit in de oudste gemeenten niet het geval was. Woordverkondiging en viering van het Avondmaal waren veel nauwer aan elkaar verbonden dan later het geval werd. Werd toen soms het Avondmaal elke week bediend? Als ik het wel heb wilde Calvijn dit eigenlijk ook. Hij kon het niet doorvoeren vanwege de overheid. Ik zeg niet, dat wij nu zo maar elke week moeten gaan Avondmaal vieren. Maar het lijkt me een goede zaak, zoals we dat in Voorthuizen ook deden en elders ook gebeurt, om de twee maanden het Avondmaal te bedienen. Er zijn gemeenten waar men het maandelijks viert. Wat eigenlijk heel gewoon moest zijn, dunkt mij.

In verband daarmee mag ook gezegd worden, dat het aloude formulier wel wat lang en zwaar en onderwijzend is uitgevallen. Het is nogal een wijdlopieg verhaal geworden over de leer van het Avondmaal en waarom en waartoe het is ingezet. Dát zal wel nodig geweest zijn in de eerste tijden van de grote Reformatie. Toen was het kerkvolk immers soms in één dag of nacht van rooms, gereformeerd geworden. Door ingrijpen van de overheid bijv. De meesten waren nog thuis in de leer van de roomse mis. Naar die opvatting werd het brood wezenlijk veranderd in het lichaam van de Here Jezus. Men at om zo te zeggen lichamelijk en eigenlijk het lichaam van Christus. De gemeente moest worden onderwezen in de schriftuurlijke betekenis van het Avondmaal. Vandaar die brede uiteenzetting over instelling en doel van het Avondmaal. Verder zal het wel nodig zijn geweest, dat streng werd aangedrongen op rechte zelfbeproeving. Want de toestanden in de roomse kerken waren hier en daar allerellendigst. Als Pausen en prelaten, pastoors en kapelaans „*hokten*” zal ik maar zeggen, dan hoeft men niet te vragen hoe het stond met zeden en gewoonten van de „*bemide gelovigen*”. Heel het volk was zogenaamd rooms. En dát volk was plotseling zogenaamd gereformeerd geworden. Dat was natuurlijk in z'n geheel niet zo maar veranderd. Vandaar die strenge toon van het oude formulier. En dat rijtje van schrikkelijke zonden, dat ons om de drie maanden werd voorgehouden. Met o.a. die „*afgodendienaars*, allen die gestorven heiligen, engelen of andere schepselen aanroepen, allen, die de beelden eer aandoen, alle tovenaars en waarzeggers, die vee of mensen mitsgaders andere dingen zegenen en die aan zulke zegening geloof hechten”, enz. enz. Verder worden alle „*doodslagers, echtbrekers, hoereerders, dronkaards, dieven, woekeraars, rovers*” enz. vermaand zich van het Avondmaal te onthouden. Wel volgt er dan: „*dit wordt ons niet voorgehouden om de verslagen harten der gelovigen kleinmoedig te maken*”. Maar waarschijnlijk heeft de krasse taal van het formulier wel velen kleinmoedig gemaakt. We hoorden deze geladen taal geduldig aan. Maar als we even nadenken, kunnen we ons toch moeilijk voorstellen, dat moordenaars enz. zich zouden verwaardigen om het Avondmaal te vieren. En wie weet nog wat het is „*vee en mensen te zegenen en daaraan geloof te hechten*”?

Vele kerken hebben wel gevoeld, dat dit formulier eigenlijk te lang en te zwaar is. Men trachtte dit bezwaar op te lossen, door een gedeelte te lezen bij de zogenaamde voorbereiding. En de rest bij de viering van het Avondmaal. Maar we mogen blij zijn, dat onze Chr. Geref. broeders ge-

zorgd hebben voor een korter en beter formulier. Moge het veel gebruikt worden.

Na vele jaren het Evangelie van dood en opstanding van de Here Jezus gehoord te hebben, weten wij toch wel, wat de inhoud van de Blijde Boodschap is en dus ook wat het Avondmaal voor ons betekent? Nú is zulk een lange uiteenzetting toch niet meer nodig? Wat mij betreft zou een korte aanhaling van de instellingswoorden van de Here Jezus voldoende zijn. De apostelen en evangelisten zullen toch ook wel zulk een formulier niet hebben opgesteld en voorgelezen? Waar men met het oude nog niet kan of wil breken blijve men bij het oude. Het kán er wel goed om zijn. Alle gemeenten zijn niet gelijk en koekoek-éénzang hoeft het in de gemeenten van de Here Jezus niet zijn. Het nieuwe is nog niet goed, omdat het nieuw is. Maar men moge ook bedenken, dat het oude nog niet goed is omdat het oud is. De hoofdvraag is altijd weer: is ons gebruik naar aanwijzing van het Evangelie? Dat zullen we met elkaar moeten overwegen. En ik zou wel de kant op willen van: eens per maand bij de dienst van het Woord ook de dienst van het Avondmaal. Preek en Avondmaal horen bij elkaar. Dát moeten we niet vergeten. We zullen niet scheiden wat de HERE heeft samengevoegd. We moeten niet apartzetten wat bij mekaar behoort.

Mogelijk klinkt een en ander sommigen vreemd in de oren. De vraag komt wellicht op: Als het Avondmaal zo vaak, ééns in de maand, zou worden bediend zou het dan niet te gewoon worden? Zou het toegaan tot het Avondmaal geen sleur worden? Zouden velen dan het Avondmaal niet maar vieren „uit gewoonte of bijgelovigheid”, zoals ergens staat?

Ik zou met een weervraag willen antwoorden: Zou het dan ook maar niet beter zijn eens in de drie maanden als gemeente samen te komen om Gods Woord te horen? Of ééns in de maand? Wordt het ook geen gewoonte of sleur om samen te komen voor het luisteren naar de beloften en vermaningen, die men al zo vaak heeft gehoord? Die kennen we toch allang?

U zult antwoorden: Dát kunnen we niet missen. Ons geloof moet gesterkt worden. En door de vermaningen wordt onze voortgaande gehoorzaamheid opgewekt. Daarbij is samen-bidden nodig en het onderhouden van de gemeenschap der heiligen. Daarmee ben ik het van harte eens. Wij hebben dat nodig. Maar geldt dat ook niet van het Avondmaal? Heeft de Here Jezus dat niet ingezet, óók opdat wij Hem niet zouden vergeten? En opdat wij niet zouden ophouden het leven en de redding te zoeken buiten ons zelf in Hem alleen? Waarom zou ons dat niet vervelen bij het luisteren naar het Woord en wel bij het zien en smaken van het heil in Christus? Waarom zou dat sleur worden?

Vroeger kon een Avondmaaldienst wel „vervelend” worden door de manier, waarop het bediend werd: in de dagen van ds Oosterzee soms 40 tafels! Hier in Kampen maakte ik het nog mee: 10 tafels. Dan wordt zulk een dienst een oefening in geduld. Dan liever brood en wijn langs de banken uitgereikt. En een kort formulier. In onze, meest kleine, gemeenten bestaat dat bezwaar niet.

Nog één opmerking over de toelating tot het Avondmaal. We zijn het zó gewend. Er wordt elk jaar een zogenaamde belijdenis-catechisatie gegeven. Een soort stoomcursus? Daarna een soort examen voor de kerkeraad en een bezoek door ouderlingen met onderzoek naar de beweegredenen. Als dat alles normaal verloopt doen dan omstreeks Pinksteren een behoorlijk aantal jonge leden, voor de gemeente openbare geloofsbelijdenis. Over het algemeen denkt men, dat dit altijd zo gegaan is. Maar zo ging het niet altijd.

In m'n jonge jaren logeerde ik nogal eens bij m'n voogd, die dominee was in een dorp met een eigenaardige naam, vooral in de oren van een Groninger: het heette Boxum. Daar kwam het geregeld voor, dat tegen de viering van het Avondmaal een jongen of meisje of beiden samen aan de pastorie kwamen om te zeggen, dat zij aan het Avondmaal wensten deel te nemen. Op een vergadering van de kerkeraad werd dan onderzoek gedaan naar de geloofskennis. En dan legden zij vóór de viering van het Avondmaal belijdenis af van hun geloof en namen deel aan de Tafel des Heren. Een speciale belijdenis-catechisatie was daar niet. Een bepaalde leeftijd was ook niet gesteld. Het komt mij voor, dat dit een goede gewoonte was. Naar ik meen ook wel in gebruik in de dagen van de Af-scheiding. Waarom komt dit nu als regel niet meer voor?

Het komt mij voor, dat bij de tegenwoordige gewoonte de schijn wordt gewekt, alsof het onderzoek door de kerkeraad een soort school-examen is. Moet iemand eerst zus en zoveel weten, zoveel kennis in het hoofd hebben, eer men mag deelnemen aan het Avondmaal? Er is dunkt mij soms teveel nadruk gelegd op wat een catechisant wist, eer hij of zij mocht toegaan. Het komt aan op geloof en bij geloof hoort ook weten, in, Wie men gelooft en wat men gelooft. Maar hoe groot die hoeveelheid weten moet zijn kan niemand zeggen. Dat hangt ook samen met de gaven

van een catechisant. Maar het onderzoek moet in elk geval niet ontaarden in een soort parade van de kandidaat, die moet laten blijken hoe goed het onderwijs van de catecheet wel is geweest. Dát was het geval bij de nu volgende gebeurtenis: Wáár gebeurd. Waar en wanneer, dat doet er niet toe. Een dominee had een uitstekende leerling. Hij kon gemakkelijk wat „van buiten leren”. Hem werd door de catecheet gevraagd het hele formulier van de Doop in het hoofd te zetten. De leerling deed het. Prompt werd hem bij het onderzoek een vraag gesteld over de Doop. En het formulier rolde van de lippen van de kandidaat!

Het ware te wensen, dat een belijdenis-catechisatie niet nodig zou zijn. En dat er bij elke avondmaalsviering gelegenheid zou zijn om het geloof te belijden en dat er van die gelegenheid gebruik zou worden gemaakt. Vanzelf moeten zij, die toegang vragen, in de Heiland geloven. En weten in Wie en wat zij geloven. Maar een schools examen mag het niet zijn. Natuurlijk is er geen verstandig mens, die verlangt naar een toestand als in de Middeleeuwen. Toen was het voldoende als men het Onze Vader, de Wet des HEREN en de 12 Artikelen kende. Zulk een minimum zou nú beneden de maat zijn. Maar tenslotte is het geloof niet alleen een zaak van het hoofd, maar meer van het hart. Toen ik toegang tot het Avondmaal vroeg en het onderzoek voor de kerkeraad meemaakte, werd alleen gevraagd naar kennis, die in het hoofd zat. Bij een persoonlijk bezoek werden meer persoonlijke vragen gesteld. Ik zou niet weten, waarom dit niet zou gebeuren bij het onderzoek voor de kerkeraad. Ik herinner mij een regel, die ongeveer als volgt luidt: Het haantje in de borst moet geen koning kraaien, maar men moet het ook niet de nek omdraaien. Dát werd in een redeneertijd van het gereformeerdendom wel eens gedaan.

kerknieuws

KONTAKT MET CHR. Geref. KERKEN

LEERDAM — Op de kerkeraads-vergadering d.d. 17 april j.l. werd een brief gelezen, waarin de chr. geref. brs. reageerden op het verzoek onszijds tot samenspreking. Deze brief bevatte een broederlijke, doch besliste afwijzing. Algemeen was het oordeel van de kerkeraad, dat men hierop nog een reactie moet geven, aangezien in die brief enkele verkeerde gedachten aan ons adres naar voren gebracht worden. Op een later tijdstip zal dit antwoord-schrijven samengesteld worden.

CLASSIS GRONINGEN — Op de vergadering van de classis Groningen d.d. 14 maart 1978 bevond zich onder de ingekomen stukken een schrijven van de Regionale Vergadering der Geref. kerken (vrijgemaakt b.v.), waarin aan de classis Groningen van de Chr. Geref. kerken het verzoek wordt gedaan om een commissie in het leven te roepen, die samen met een commissie uit eerstgenoemde kerken moet nagaan in hoeverre de contacten tussen de beide kerken kunnen worden uitgebreid. Omdat voornoemde Regionale Vergadering een uitgebreider ressort vertegenwoordigt dan de classis Groningen, wordt besloten om ook de zusterclasses Leeuwarden en Hoogeveen hierin te betrekken. De classis Groningen wil op het verzoek van de Regionale Ver-

gadering ingaan en vraagt de beide zusterclasses of zij dit ook willen. Het streven is zo te komen tot een gezamenlijke commissie van de drie zusterclasses, die contact kan opnemen met de Regionale Vergadering.

(Uit „De Wekker”)

Uitbreiding hogeschool Apeldoorn

APELDOORN — Dezer dagen begint de bouw, die zal voorzien in een uitbreiding van de theologische hogeschool van de christelijke gereformeerde kerken in Apeldoorn. Door de toeneming van het aantal studenten en de plannen voor een doctorale opleiding was het schoolgebouw te klein geworden. De uitbreiding voorziet een bibliotheek in de kelder, alsmede een ruimte voor de bibliothecaris en een kluis voor waardevolle boeken. Op de begane grond is een eetzaal annex gemeenschapsruimte en een keuken geprojecteerd en op de verdieping komen twee collegezalen. Ook zal het bestaande gebouw een interne verbouwing ondergaan. Men hoopt de uitbreiding over tien maanden in gebruik te kunnen nemen. Zaterdag 2 september wordt de „schooltag” gehouden, wel getypeerd als de „jaarlijkse familiedag” van de christelijke gereformeerde kerken. Het thema is „Licht der wereld”. Hierover zullen spreken ds G. Leendertse te Apeldoorn en ds H. de Graaf te 's-Gravenzande. De rector prof. dr J. P. Versteeg heeft de leiding. De bekende plaats is de (her-vormde) Grote Kerk aan de Loolaan te Apeldoorn.

(Uit: „Trouw”)

Theologische Studie Begeleiding

Er wordt vanwege onze kerken een begeleiding bij de theologische stu-

die gegeven voor hen die aan enige theologische hogeschool of faculteit studeren.

Dit gebeurt in de vorm van studiebijeenkomsten, die ongeveer eens per maand worden gehouden.

Drs H. de Jong van Amsterdam, ds H. Smit van Barendrecht en sinds kort ook ds O. Mooiweer van Enschede leiden deze kring.

Er wordt op zo'n dag, doorgaans een zaterdag, door een van de deelnemers een preek gehouden, die dan besproken wordt. Verder is er een lezing, ook gevolgd door een bespreking.

Er wordt veel prijs op gesteld, dat ieder die dit jaar theologie hoopt te gaan studeren, in welke plaats ook, zich opgeeft bij de sekretaris van de T.S.B.

Het adres van de sekretaris is gewijzigd en luidt nu: Willem Smouter, Bas Backerlaan 6, 7316 DW Apeldoorn, tel. 055-211360.

ADRESSEN

Het scribaat van de kerk te Lelystad berust nu bij: P. K. Baaij, Oostrandpark 69, 8212 AF Lelystad. Telef. 03200-41342.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer,
Volksparkeingel 45,
Enschede. Tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist.
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
Leersum. Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts
per 31 december eindigen. Op-
zeggen uiterlijk tot 15 november

Kursussen Reformatorische Wijsbegeerte tijdens kursusjaar 1978-79

'Er bestaat grote behoefte aan een fundamentele bezinning op de grote vragen over leven en samenleven. Dat blijkt wel uit de belangstelling voor de inleidende kursussen reformatorische wijsbegeerte in het afgelopen kursusjaar. We zijn daardoor sterk gestimuleerd om ook voor 1978/79 dergelijke kursussen te organiseren'. Aldus ir. A. W. Biersteker, stafwerker van het Centrum voor Reformatorische wijsbegeerte, dat verantwoordelijk is voor de genoemde kursussen.

Voor het studiejaar 78/79 zijn 3 kursussen voorzien. De cursus 'Inleiding in de reformatorische wijsbegeerte', beoogt een kennismaking met wijsbegeerte in het algemeen, en met christelijke wijsbegeerte in het bijzonder. Aan het bod komen thema's als: filosofie en religie; relatie tussen geloven, weten en kennen; de verhouding tussen mens en cultuur (o.m.: macht en onmacht van de 20e-eeuwse mens, spanning tussen (beheersings-)macht en vrijheid.

Voor de cursus 'filosofie en christelijke gemeente' staat centraal, hoe in de loop van de geschiedenis filosofie en christelijk geloof op elkaar hebben ingewerkt. Welke invloeden hebben allerlei filosofieën door de eeuwen heen uitgeoefend op het christelijk geloof, op de christelijke gemeente, op de christen zelf?

Met name zal naar voren komen hoe de diverse moderne theologieën zijn beïnvloed door allerlei filosofieën.

De actuele problemen rond de samenleving komen aan bod in de derde cursus 'filosofie en samenleving'. Aan de hand van een beknopt historisch overzicht wordt nagegaan hoe en waarom de maatschappij is, zoals ze is. Deze ontwikkeling wordt getoetst aan Bijbelse normen. Zodoende ontstaat een helder inzicht in de oorzaken van maatschappelijke vraagstukken als vertechnering en verwetenschappelijking, milieuverontreiniging etc. Vandaaruit kan ook licht geworpen worden op de meer-menselijke problemen als vereenzaming, 'vertroosting' (massa-productie en -consumptie), afnemende arbeidsvreugde, bureaucratiesing, mechanisatie etc.

Vanuit de reformatorische wijsbegeerte zal een perspectief worden geboden op een zinvolle ontplooiing van wetenschap, techniek en samenleving.

Informatie over data, plaats, deelname e.d. zijn te verkrijgen bij genoemd Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Postbus 149, Maarssen (tel. 03465-60945).

Hervormde classis:

'Stern wijkt af van belijden'

HARDERWIJK — In een brief aan

de brede moderamina van de hervormde synode, provinciale kerke-raadsvergaderingen van Noord-Holland en Gelderland en alle classes in de hervormde kerk heeft de classicale vergadering van Harderwijk er mededeling van gedaan, een gesprek te hebben gehad met de Amsterdamse jeugdpredikant dr E. E. Stern.

Het gesprek vond zijn oorzaak in een artikel dat dr Stern al enige tijd geleden heeft geschreven in het maandblad Militia Christi. In dat artikel heeft dr Stern volgens de brief van de classis „afgerekend met het klasieke belijden aangaande de verzoening door het plaatsbekledend lijden en sterven van onze Heere Jezus Christus, het Lam Gods.”

Bij de brief zal een afschrift van een verslag van dit gesprek met de conclusie, zoals: In de discussie gaat dr Stern „een ander spoor en is niet aanspreekbaar vanuit zijn veronderstellingen en interpretaties van de bijbelse gegevens. De belijdenis der kerk wordt op dit punt dan ook niet door hem aanvaard.”

Naar aanleiding van dit gesprek schreef ds P. Koeman te Oene een verhandeling (tevens rondgestuurd) over de verzoening.

(Uit: „Trouw”)

Studieverenigingen verwelkomen nieuwkomers

Nu het nieuwe studiejaar bijna begonnen is, bereiden de studentenverenigingen zich voor op de ontvangst van de nieuwkomers in de universiteitssteden. Studenten WO en HBO van diverse pluimage kunnen uit de veelheid van verenigingen hun keus maken.

Aan aankomende studenten die als christenen hun plaats willen bepalen — of ze nu al kunnen zeggen overtuigd te zijn van hun christen-zijn of nog niet goed weten wat ze ermee aan moeten — wil een viertal christelijke studentenverenigingen zich voorstellen. Hun namen: VCSA in Amsterdam, CSR in Delft, VCS „Hendrik de Cock” in Groningen en SSR-NU in Utrecht.

Waar in veel gevallen het ouderlijk huis verlaten en van vrienden afscheid genomen wordt, leren de eerstejaars in deze verenigingen nieuwe vrienden kennen. Door gezamenlijke maaltijden, gezellige avonden en samen creatief bezig zijn gaan zij zich snel thuisvoelen in hun nieuwe omgeving. Reden genoeg om zich aan te sluiten. Maar er is nog meer.

In groepjes wordt aan de hand van de bijbel gepraat over het geloof en de consequenties daarvan voor ons leven.

Er zijn studie- en werkgroepen, waarin wij vanuit ons geloof onze taak en verantwoordelijkheid in de

maatschappij om ons heen en de wereld verderop, in de kerk en in ons vakgebied proberen te ontdekken en ook inhoud te geven. Zo zijn we bijvoorbeeld bezig met gemeente-zijn, invaliden en bejaarden, levensstijl, liefde en seksualiteit en vrede en oorlog.

Lezingen en weekeinden geven de gelegenheid om gefundeerd een standpunt te bepalen over de meest uiteenlopende zaken.

Het is niet zo, dat wij volstrekt tevreden zijn over wat we doen, het is wel zo, dat de dingen die gedaan worden belangrijk genoeg zijn om eraan mee te doen. Daarom dagen wij aankomende studenten uit om eens langs te komen in de kennismakings-tijd in augustus of om contact op te nemen met:

VCSA, Postbus 7077, Amsterdam of Wim Verburg, Uienstede 218 - 1522 Amstelveen, tel. 020-433497.

CRS, Oude Delft 251 - 2611 HE Delft, tel. 015-135681.

SSR-NU, werfkelder onder Oude Gracht 345a, Utrecht, tel. 030-316929 of Liesbeth Kottelenberg, Hamburgerstraat 29bis, Utrecht, tel. 030-318548.

VCS „Hendrik de Cock”, Herebinnensingel 35 - 9711 GG Groningen, tel. 050-128117.

DE MOEITE WAARD

In het reformatorisch opinieblad „KOERS” van 21 juli j.l. komt een artikel voor van de hand van ds J. H. Velema: „een nieuw cahier psalmberijmingen”.

Allen, die de Psalmen van Israël als het levende en krachtige woord van God erkennen en het zijn plaats in de Eredienst willen doen behouden, zullen in bovengenoemd artikel een aansporing vinden kennis te nemen van dit 6e cahier, dat werd uitgegeven in samenwerking met de firma Buijten en Schipperheijn te Amsterdam.

Het bevat 68 berijmde psalmen en kost, inclusief portokosten f 5,50.

Aan hen die sympathiseren met het werk der stichting en zich als contribuant opgeven (min. contributie f 10,— per kalenderjaar) worden de eerder uitgegeven cahiers gratis toegezonden.

Stichting ter verkrijging van een Schriftgetrouwe Psalmberijming. Penningmeesteresse te Zaandijk. Giro 29.70.800.

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN DIT BLAD

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 · Zeist